

Humor. Noe av det som går igjen i Hanne Tyrmis kunstnerskap, er hus. Nå inntar hun selv Kunstnernes Hus – alle rom – med full kraft.

Eksistensielt. Tittelen på det siste verket Hanne Tyrmi laget til utstillingen, er hentet fra Tarjei Vesaas' roman «Bleikeplassen» fra 1946, om Johan Tander som tror at ingen bryr seg om ham. – Det handler om sjalusi, svartsyn og alt vi ikke vil vite noe om, sier kunstneren om verket som henger fra taket.

Det er ikke ofte Kunstnernes Hus vier hele huset til én enkelt kunstner

KUNST

TEKST Regine Stokstad
31. JANUAR 2022

Utstillingen er spådd å bli Hanne Tyrmis gjennombrudd.

DETTE ER SAKEN:

Hanne Tyrmis tunge skulpturer fyller hele Kunsternes Hus.

– Du må skjønne det, at dette er *veldig* spesielt for meg, sier Hanne Tyrmi (67), og stamper opp trappeløpet på Kunsternes Hus, under Per Kroghs takmaleri, en liten dame på 1,58 meter, pluss noen centimeter om man regner med hælene og håret som er festet i en dott på hodet som Tove Janssons Lille My.

– Det er så fort gjort å plassere kvinnelige kunstnere i hjemmet, i trygge omgivelser med kaffekoppen. Derfor ville jeg at vi starter her. For dette her, det er ikke trygt, sier hun og slår ut armene.

På seg har hun en signaloransje hettegenser med teksten «Hester dør stående» i blokkbokstaver. Det er også tittelen på utstillingen, som er spådd å bli «**en av årets store utstillinger**».

Nasjonalmuseet har allerede sikret seg et verk laget til utstillingen.

– Mange har sagt at jeg kommer til å bli deprimert når denne utstillingen er over, men jeg er ikke sånn, sier hun.

Mange har sagt at jeg kommer til å bli deprimert når denne utstillingen er over, men jeg er ikke sånn

Hanne Tyrmi – kunstner

HANNE TYRMI

Kunstner

Født i 1954, arbeider og bor i Nordmarka og Oslo.

Utdannet ved Statens håndverks- og kunstindustriskole (1981–1985).

Debuterte på Høstutstillingen i Oslo i 1986. Har hatt separatutstillinger ved blant annet Haugar Kunstmuseum, Henie Onstad Kunstsenter og Kunstnerforbundet. Har også hatt flere utstillinger internasjonalt, blant annet på Museu de Arte Moderna São Paulo, Brasil.

Innkjøpt av Nasjonalmuseet, Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Kode 1 og Vestfold kunstmuseum Haugar, og har utført en rekke offentlige kunstprosjekter.

Aktuell med utstillingen «Hester dør stående» på Kunstnernes Hus i Oslo.

ET VENDEPUNKT

Hanne Tyrmi er kanskje et ukjent navn for mange, men hun er hverken ny eller ukjent på kunstscenen i Norge eller i utlandet. Kanskje er hun det man kan kalle en «kunstnerens kunstner»?

Ferdig utdannet i 1985 fra Kunst- og håndverksskolen i Oslo, valgte Tyrmi raskt å rette blikket ut av Norge. Der møtte hun internasjonale kolleger som fikk varig innflytelse på hennes kunstnerskap og måten hun jobber med utradisjonelle materialer.

Å reise utenlands – til Helsingfors, Sør-Afrika, India, Paris og Berlin – ble «en befrielse». Ikke minst førte et lengre opphold i Brasil til at Tyrmi måtte «putte alt hun hittil hadde lært i en koffert og hive det på havet». Siden har hun stilt ut på en rekke visningssteder internasjonalt, som MAM, Museet for moderne kunst i São Paulo.

Etter et atelierbesøk for to år siden – langt inni skogen i Nordmarka og en times kjøretur fra Oslo, hvor Tyrmi bor og arbeider – var kuratorene på Kunstnernes Hus overbevist:

Kunstnernes Hus vier nå hele huset og alle utstillingssaler til én enkelt kunstner. I tillegg vil kinoen vise en dokumentarfilm om Tyrmi, som følger hele prosessen frem mot utstillingen.

GIFTIG KUNST

To uker før åpningen er utstillingsteknikerne, utstyrt med kjeledresser og hansker, i full gang med å henge opp en mengde «trestammer» i bly – avtrykk av trærne Tyrmi har rundt seg hjemme på atelieret.

– Det er en tung utstilling med lite håp, sier Tyrmi, og snor seg mellom stammene som er strukket, brettet og banket ut i bly med treklubbe.

Et mykt, giftig og tungt metall.

– Jeg tenker at jeg bare forteller, og dere lytter. Etterpå tar vi en kopp kaffe utenfor.

I hånden holder hun et manus hun skrev på elektrisk skrivemaskin kvelden før.

– Jeg må ha noen ord å se på.

Poetiske titler. «Hester dør stående» er tittelen på Hanne Tyrmis utstilling på Kunstneres Hus. Tittelen har hun trykket til brystet på en oransje hettegenser

Det er en tung utstilling med lite håp

Hanne Tyrmi – kunstner

OSS OG DEM

I det ene visningsrommet i annen etasje som vender ut mot Slottsparken, står en boks med bitte små, intrikate pappskur – så små at man kan holde dem i hånden. De fleste er laget av papp, mens noen er støpt i bronse. Verket heter «It's dark. Let's go home».

Skurene er inspirert av Tyrmis mange utenlandsopphold. Hennes møte med favelaen i Brasil i 1993. Med *townships* – gettoene utenfor Johannesburg i Sør-Afrika i 2000. Med de bebodde søppelplassene i India i 2002. Og med «husene» satt sammen av pappesker under broene i storbyene Paris

og Berlin i 2019.

– Alle disse stedene, hvor jeg har bodd og gjort prosjekter, har jeg vært inne i det, men jeg har samtidig alltid vært betrakter. En som har stått utenfor og glodd inn. Jeg har kunnet si: «Det er mørkt, la oss gå hjem.» Men folk som lever sånn, kan ikke velge. Så dette verket, det handler om verden og oss. Vi kommer aldri til å forstå den delen av livet.

I en av overlyssalene henger en omfattende samling blyobjekter fra kroker på mobile stålstativer, og en flere meter høy og spiss skulptur med tittelen «Mene Tekel», som betyr et varsel om noe ondt. I nedre utstillingssal er det hengt opp en massiv og ni meter bred blygardin som «veier et tonn», det eneste verket i utstillingen hun har stilt ut tidligere.

Med andre ord: Dette er ikke kunst som får plass i noens stue, og egentlig ikke i Tyrmis atelier, heller, som er på 40 kvadratmeter.

Hun lager – uten hjelp av assistenter – ofte arbeider som er store og tunge. Ikke bare i størrelse og i vekt, men også i hva de handler om, som sykdom, død, kjærlighet og samfunnet vi lever i, et samfunn hun mener er i ferd med å rase sammen.

– Det er jo ikke noe morsomt, det her. Det er mørkt, sier kunstneren, og trækker ut av det nedre gallerirommet, gjennom restauranten og ut på terrassen.

KUNSTEN OG LIVET

Hele sitt kunstnerliv har Hanne Tyrmi brukt på å gå inn og ut av hus.

Undersøke dem, bli inspirert av ting i dem og lage gjenstander som hører til der – ting som tradisjonelt er knyttet til kvinneliv.

Hun har laget skulpturer og hele utstillinger formet som hus, med kjellere, forvridde trapper og loft. Hus er for henne ikke bare et bilde på et hjem og et tilholdssted, men også et bilde på samfunnet, på kroppen og det indre.

– Jeg har ikke hatt noe pusterom eller gjort noe annet enn å drive med kunst. Jeg er 67 år, og har opplevd mye, men aldri noe som dette, sier Tyrmi og sikter til utstillingen på Kunsternes Hus.

– Jeg har ikke tid til å se bakover. Jeg må jobbe meg fremover.

På bordet ligger manuset med en av A4-sidene vendt opp. Under verkstitlene skimtes noen stikkord som: «det mørkeste mørke».

– Det har med tiden og alderen å gjøre, skjønner du? Jeg har ikke ligget på latsiden, men jeg kan ikke bare se bakover. Det kan bli for komplisert, faktisk. For tungt.

En skog i bly. Hanne Tyrmi startet å arbeide med bly i 2012, fordi hun hadde noen blyrester etter å ha tettet rundt pipen. Blytrærne i den ene overlyssalen på Kunstnernes Hus er blitt et nøkkelverk i utstillingen, og har tittelen «De fleste veiene finnes ikke på kartet».

Jeg har ikke hatt noe pusterom eller gjort noe annet enn å drive med kunst. Jeg er 67 år, og har opplevd mye, men aldri noe som dette

Hanne Tyrmi – kunstner, om utstillingen på Kunstnernes
Hus

KUNSTNER I SKOGEN

Hanne Tyrmi stammer fra Finnskog-slekt på den ene siden og Nordmarka-slekt på den andre. «Hele familien er fra skauen.» Fetteren til Tyrmis far var visstnok den siste som kjørte ut tømmer med hest og slede for skogeier Løvenskiold i sin tid.

Selv er Tyrmi født og oppvokst på Oppsal på Oslos østkant, men etter at hun arvet eiendommen i Nordmarka, har også hun flyttet inn i skogen. Her bor hun sammen med mannen Geir, som hun møtte 17 år gammel. Her har hun også sitt atelier og verksted.

Denne vinteren har de vært et par i 50 år. Sammen har de sønnen Bår.

– *Hvordan var det for deg som ung kunstner å ...?*

– Nei, nei, nei. Glem det! Jeg har ikke tid til å se bakover. Jeg må bare se ...

Tyrmi rekker ikke å fullføre setningen, før hun begynner på en ny.

– Du vet jo hvordan det er, hvordan man blir misforstått. Det er en hard vei å gå, å være kunstner.

– *På hvilken måte?*

– Altså jeg kan godt fortelle deg om fortiden, men jeg har så kort tid å være *der* hvor jeg er nå, så jeg har ikke tid til å snu meg. Det er klart jeg har erfaringer med meg, men det har ikke vært så mange kvinnelige kunstnere som har fått utfolde seg i hele dette huset.

Les også: [Åpnet London-galleri rett før nedstengningen](#)

En hvileplass. I en ellers blytung utstilling, har Hanne Tyrmi fått inn det hun kaller en hvileplass. «Den første snøen» representerer det som er uberørt. Den første snøen legger seg også over det som «ikke er så ålreit».

Du vet jo hvordan det er, hvordan man blir misforstått. Det er en hard vei å gå, å være kunstner

Hanne Tyrmi – kunstner

ET TUNGT HÅNDARBEID

«Både formalt og innholdsmessig kan man trekke linjer til en myteomspunnet kunstner som Louise Bourgeois», skriver kunsthistoriker Line Ulekleiv i en [tekst om Hanne Tyrmi](#).

Louise Bourgeois (1911–2010), som også jobbet med figurative og abstrakte skulpturer og installasjoner, sa en gang: «Jeg er ikke hva jeg er, jeg er hva jeg gjør med hendene mine.»

Selv sier Tyrmi at hun ønsker at kunsten hennes skal vekke opp noe, «noe du har opplevd i en eller annen fase i livet ditt».

For Hanne Tyrmi, som for Louise Bourgeois, kunne man kanskje si, ligger kraften *ikke* i bekjennelsen, men i skulpturene og installasjonenes visuelle vokabular, bygget opp av ambivalens, selvmotsigelser og kontraster, både i materialbruk og tematikk. Det tunge mot det lette. Det harde mot det myke. Det solide mot det skjøre. Det helt konkrete mot det abstrakte. Det mørke mot det lyse. Det høye mot det lave.

– Det må være noe som bryter, for at det andre skal komme frem, sier hun.

Tabloid og poetisk. Verket «Ti råd for å slutte å gråte» ble kjøpt av Nasjonalmuseet før utstillingsåpningen på Kunstneres Hus, og handler om alt som ikke kommer ut, om døden, og hvordan man skal gå videre.

NED I KJELLEREN

I dialog med utstillingen på Kunstnernes Hus, åpner det kunstnerdrevne visningsstedet Van Etten utstillingen «Betroelser» med Hanne Tyrmi.

Og det dagen etter den største utstillingen i hennes kunstneriske karriere så langt.

Også det handler om kontraster: Å skape en forbindelseslinje mellom det etablerte og det nyetablerte. Det store og det lille.

Ned en trapp fra gateplan, i et kjellerlokale bak «kulturblokkene» i Smedgata på Enerhaugen i Oslo, ligger Van Etten, som ble startet i 2020 av Katja Van Etten Jarem (33) og Øyvind Sørfjordmo (34). Her har Tyrmi hengt opp dundyner i taket med kjetting og rosa remmer. Dynene har hun sprettet opp, sydd om til hullete kroppor og satt inn med tevaun og sukkerkulør, som gir inntrykk av å være avtrykk fra svette og kroppsvæske.

I kontrast til det tunge, blygrå på Kunstnernes Hus, gir utstillingen på Van Etten assosiasjoner til noe kroppslig og intimt.

– Unge folk som vil noe! Det gjør meg varm i hjertet, utbryter Tyrmi.

Med disse to utstillingene, vil hennes kunst nå både et bredere og et yngre publikum. Men 67-åringen har ikke tid til å dvele ved det som har skjedd. Allerede før utstillingene har åpnet, har hun ryddet vei hjemme på atelieret for at nye ideer skal få plass.

– Jeg er nok litt «hester dør stående» som person. Det handler om at jeg aldri gir opp. Selv om alt er skjørt, selv om alt blir vanskelig, så kan du ikke gi opp, sier hun.

– Det er det den tittelen handler om.

**Jeg er nok litt
«hester dør
stående» som
person. Det
handler om at jeg
aldri gir opp**

Hanne Tyrmi – kunstner